

KOVAČEV, Velinka
Former Yugoslavia Witnesses Documentation Project
Serbian
RG-50.585*0002

U ovom intervjuu Velinka Kovačev govori o odvođenjima stanovnika srpske nacionalnosti na streljanje od strane mađarskih vojnika koji su bili na strani nacista. Govori o mestima i načinima na koji su civilni ubijani i kako su njihova tela bila odnošena sa mesta zločina. Ona je u ratu izgubila oca koji je ubijen u selu Žabalj gde je čitava porodica živela, dok je ostatak porodice bio prinuđen da se odseli u Novi Sad.

[01:] 00:34:07 – [01:] 01:10:14

Rodjena 1937. godine u Žablju i tokom drugog svetskog rata je bila u tom mestu da bi posle rata, 1945. godine došla da živi kod bake u Novi Sad. Priče o ratu su počele da kruže u stanovništvu na Božić, govorilo se da će racije biti organizovane, ali niko nije sumnjao da će određene grupe biti targetirane. Žandarmi koji su govorili mađarski jezik došli su da pokupe građane kako bi ih registrovali u opštini, pritom vredajući njenu majku i nazivajući je „srpskom kurvom“ jer nije želela da prijavi decu misleći da će ih tako spasiti od progona. Uniforme mađarskih vojnika razlikovale su se od ostalih s obzirom da su na kapama imali perje. Pominje da je deo lokalnog mađarskog stanovništva kolaboriralo sa okupatorima tako što su ih vodili od kuće do kuće i pomagali im u identifikovanju meštana koji su bili predmet interesovanja okupatora. Deo mađarskog stanovništva nije želeo da sarađuje i bio je ubijen, dok je određeni broj njih otiašao u partizane i posle rata su ostali da žive u Žablju. Žandarmi koji su došli da ih pokupe komunicirali su sa njenom majkom na mađarskom jeziku koji je ona znala jer je odrastala u društvu Mađara što je spasilo decu. Naime, mađarski žandarmi su smatrali da majka govoreći njihov jezik može „pravilno“ da vaspita decu jer su smatrali da će Vojvodina zauvek ostati Mađarska.

Pokazuje fotografiju svoje porodice koja je snimljena mesec dana pred ubistvo oca i predstavlja pojedinačne članove porodice.

[01:] 01:10:15 – [01:] 01:20:23

Kada su došli u opštinu deca su odvojena od roditelja i ostavljena su u prostoriji za skadištenje dok su roditelji odvedeni na saslušavanje koje je trajalo ceo dan. Krajem dana roditelji su dovedeni, otac pretučen toliko da nije mogao da sedi nego je ležao na krilu njihove majke. Informisali su ih da će biti prebačeni u štalu gde je izvšena trijaža ljudi. Jedna od osoba koja je trebalo da ide bio je i njen otac koji nije mogao da hoda pa su dobili instrukcije da ga dovuku. To je bio poslednji put da je njen otac viđen živ. Oni koji nisu bili prozvani mogli su da se vrati kućama, ali njihovoj porodici je bilo naređeno da odu kod njenog dede koji je živeo preko puta ulice i da će on biti u mogućnosti da, nekoliko dana posle toga, uzme ključ njihove kuće. Ova štala je služila svakodnevno za pdvajanje i ubijanje ljudi koji su posle odvoženi na reku Tisu gde su bivali bačeni. Dva njena ujaka su takođe odvedena, jedan u Nemačku u logor a drugi u Mađarsku u logor gde je sa 17 godina bio ubijen (pokazuje sliku poginulog ujaka). Posle rata je izašla knjiga u kojoj postoji popis svih žrtava na teritoriji Vojvodine, odnosno u svim pojedinačnim mestima i selima.

[01:] 01:20:24 – [01:] 01:30:01

S obzirom da je transport ubijenih bio vršen teretnim kolima, krvav trag je ostajao za njima. Reka se nalazi devet kilometara udaljena od mesta gde su vršena ubistva a hladno vreme i sneg nisu dozvoljavali da se tragovi sakriju. Ona nije direktna očeviđac ovih činjenica, ali njena prijateljica koja je deset godina starija i koja je u to vreme bila dovoljno snažna da trči za kolima, videla je sve gore navedene dokaze. Za kolima su trčale i žene ubijenih muškaraca koje su želete da znaju za sudbinu svojih ubijenih muževa i braće. Takođe se zna da je njihov kum Radojčin bio pozvan u opštini gde je trebalo da prenosi tela ubijenih u zaprežna kola. U izvršavanju tog zadatka on je mešu mrtvima prepoznao i svoja dva sina od 20 i 16 godina. Sa sigurnošću tvrdi da mu je zadatak dat s namerom da ih on pronađe i da doživi veliki šok jer je postojala mogućnost da mu daju zadatak kojim je mogao da izbegne tu scenu čime se dokazuje velika surovost vojnika. Govori i o vremenu kada je rat bio završen i kada su partizani došli u selo gde su kaznili smrću sve one koji su saradivali sa neprijateljem. Te egzekucije su bile vršene u dvorištu opštine. Deca su prisustvovala nekolikim egzekucijama, ali su bili uplašeni i vratili su se kući gde im je majka zabranila da posmatraju te prizore. Oni koji su bili organizatori sistematskog ubijanja Srba bili su ubijeni, dok su vojvodanski Mađari koji su sarađivali sa okupatorom dobili naredbu da se isele iz sela, tako da su oni otišli u Temerin, Bačko Gradište, i ostala mesta u tom okrugu gde racija nije bilo i gde su bili sigurni za ličnu bezbednost. Sela Žabalj i Čurug su dosta stradali tako da su oba sela sprovela politiku iseljavanja kolaboratora. Iz straha da će im biti ugrožena bezbednost, sa Mađarima su se iselili i Nemci kojima nije pretila nikakva opasnost jer su bili autohtono stanovništvo koje nije doseljeno tokom rata. Na taj način je veliki broj kuća je ostao prazan i taj prostor je dat izbeglicama iz Bosne.

[01:] 01:30:02 – [01:] 01:37:40

Najvažniji ljudi koji su organizovali raciju bili su ubijeni, jedan od njih je bio obešen u centru sela dok je drugi bio voden kroz čitavo mesto i na kraju obešen pored kanala. S obzirom da je bilo više vrsta vojske posle oslobođenja: ruska, partizani iz Vojvodine, partizani iz Bosne... ne može sa sigurnošću da kaže ko je vršio egzekucije okrivljenih Mađara. Oni su imali poveze preko očiju, vezane ruke i bivali bi ubijeni pucnjevima iz pušaka. Nije se znalo koja puška ima čorke a koja pravu municiju tako da se ne zna sa sigurnošću ko su egzekutori. Rusi su se zadržali u mestu oko tri meseca. Egzekucije je posmatralo mnogo ljudi jer su to sve bili ljudi koji su izgubili nekoga u egzekucijama Mađara. Postojaо je sud koji je ispitivao svedoke koji su potvrdili učešće određenih lica u ubistvima Srba, a zatim su ti Mađari bivali ubijani.